

รายงานการสอบสวนเบื้องต้นผู้ป่วยกลุ่มอาการสงสัยภาวะขาดวิตามินบี 1 (Beri Beri) จังหวัดสมุทรสาคร

การสอบสวนทางระบาดวิทยา

มีนาคม พ.ศ. 2548

รายงานโดย กลุ่มวิจัยและพัฒนาโรคระบาดวิทยา และกลุ่มระบาดวิทยาโรคไม่ติดต่อ
สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

ความเป็นมา

ด้วยสำนักโรคระบาดวิทยา ได้รับแจ้งจากแพทย์ที่โรงพยาบาลศรีวิชัย 5 จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2548 ว่ามีผู้ป่วยชายวัยฉกรรจ์ประมาณ 10 ราย เข้ารับการรักษาในวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2548 ด้วยอาการคล้ายกันคือ บวม แน่นหน้าอก เหนื่อย จึงได้ส่งแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ป้องกัน แขนงระบาดวิทยาและคณะ ออกดำเนินการสอบสวนหาสาเหตุของการเกิดภาวะดังกล่าว ในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2548

ผลการสอบสวนเบื้องต้น

ผู้ที่มารับการตรวจรักษา ในวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2548 มีจำนวน 24 ราย เป็นลูกเรือประมงลำเดียวกัน พบว่ามีผู้ป่วยทั้งสิ้น 11 ราย คิดเป็นอัตราป่วยร้อยละ 42.3 เป็นชาย อายุระหว่าง 20 - 45 ปี (อายุเฉลี่ย 28 ปี) เป็นชาวพม่า 10 ราย และชาวไทย 1 ราย ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอราชบุรี จังหวัดศรีสะเกษ อาการที่พบส่วนใหญ่ คือ บวมที่ลำตัวและแน่นหน้าอก (ร้อยละ 45) เหนื่อย (ร้อยละ 36) บวมก้นบวมที่ขา ร้อยละ 81.8 บวมที่อวัยวะเพศ ร้อยละ 27.3 การตรวจร่างกายพบมีความดันโลหิตสูงทุกราย การตรวจทางห้องปฏิบัติการมีผล CBC และเกลือแร่ในเลือด (sodium, potassium, chloride, bicarbonate) เป็นปกติทุกราย ตรวจพบเม็ดเลือดแดงในปัสสาวะ 4 ราย (ร้อยละ 36) ผลการฉายภาพรังสีทรวงอกพบหัวใจโต ร้อยละ 36 และมี pulmonary congestion ร้อยละ 18 ได้รับการรักษาแบบผู้ป่วยนอก 8 ราย อีก 3 ราย (ที่เป็นชาวพม่า) มีอาการรุนแรงต้องรับไว้เป็นผู้ป่วยใน หลังได้รับการรักษา อาการทุเลาและจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลแล้วเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2548 แพทย์ได้ส่งตัวอย่างซีรัมผู้ป่วย 3 รายนี้ไปตรวจหา serum transketolase ที่ศูนย์พิษวิทยา โรงพยาบาลรามารชิบดี ได้รับรายงานผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการอย่างไม่เป็นทางการแล้ว สรุปว่าเข้าได้กับภาวะการขาดวิตามินบี 1

จากการสัมภาษณ์จากแพทย์ที่ดูแลผู้ป่วย ได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เรือประมงลำนี้มีลูกเรือทั้งหมด 26 คน ออกเรือไปหาปลาบริเวณอ่าวไทยและอินโดนีเซีย เมื่อประมาณ 17 เดือนก่อน และขึ้นฝั่งวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2548 อาหารที่รับประทานบนเรือ ส่วนใหญ่คือ ปลาทอด ข้าวสวย และมีผักบ้างประมาณ 2 - 3 เดือนต่อหนึ่งครั้ง ครั้งละประมาณ 10 วัน แต่ในช่วง 5 เดือนที่ผ่านมา ไม่ได้รับประทานผัก เนื่องจากเรือไม่ได้ขึ้นฝั่ง และในช่วงนั้นมีลูกเรือชาวพม่า 2 ราย เกิดอาการบวมทั้งตัว หายใจหอบเหนื่อย และเสียชีวิตในเวลาต่อมา จากข้อมูลการสอบสวนข้างต้น อาจสรุปได้ว่าความผิดปกติที่เกิดขึ้นเป็นกลุ่ม (Cluster) ในลูกเรือประมงครั้งนี้ เข้าได้กับโรค Cardiac beri beri

ข้อเสนอแนะ

1. โรค Cardiac beri beri อันเกิดจากการขาดวิตามินบี 1 พบได้ในคนที่รับประทานอาหารซึ่งมีคาร์โบไฮเดรตสูงแต่ขาดวิตามินดี และพลังงานมาก ทำให้วิตามินบี 1 ที่มีสำรองอยู่จำกัดถูกใช้ในกระบวนการสร้างพลังงาน เมื่อขาดวิตามินบี 1 มาก ๆ จะทำให้กล้ามเนื้อหัวใจไม่สามารถทำงานต่อไปได้ เกิดภาวะหัวใจล้มเหลวและถึงกับเสียชีวิตได้ การป้องกันโรคสามารถทำได้โดยการรับประทานอาหารที่มีวิตามินบี 1 เช่น ถั่ว รำข้าว ข้าวซ้อมมือ เมล็ดถั่วต่าง ๆ ฯลฯ หรือถ้าไม่สามารถหาได้ (ถ้าจำเป็น) อาจให้วิตามินบีรวมติดเรือออกไป และให้ทานวันละ 1 เม็ด หรือวิตามินรวมรับประทานวันละ 1 เม็ด ในกลุ่มที่เสี่ยงมาก ๆ แต่ทั้งนี้ควรได้รับคำแนะนำจากแพทย์

2. ประเทศไทยมีจังหวัดที่ติดชายทะเล 23 จังหวัด คาดว่า มีประชากรที่ทำงานในเรือประมงประมาณ 260,000 คน การทำให้ชาวประมงตระหนักในปัญหานี้ โดยจัดหาอาหารให้ครบ 5 หมู่ หรืออาหารที่มีวิตามินบี 1 ให้เพียงพอ โดยเฉพาะเรือที่ต้องออกทะเลเป็นเวลานาน

3. ควรมีการศึกษาติดตามเฝ้าระวังภาวะขาดวิตามินบี 1 ในกลุ่มเสี่ยงดังกล่าว และกลุ่มเสี่ยงอื่น ๆ เช่น เด็ก หญิงตั้งครรภ์ และอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

4. ควรหามาตรการในการควบคุม ป้องกัน การเกิดภาวะการขาดวิตามินบี 1 ในกลุ่มชาวประมงอย่างเหมาะสม